

REGISTERBLAD

Senast uppdaterat, namn och datum: G. Hallin (1990-10-01), M. Löfroth (1997-12-15), Å. Pehrson (1999-09-15), H. Josefsson (2013-05-02)

Område av riksintresse för naturvård i Örebro (T) län

Områdesnummer: NRO18009

Områdesnamn: Tisarförkastningen

Kommun: Askersund (82) och Hallsberg (61)

Kartblad: 09FNV

Area: ca 952 ha varav ca 950 ha land och ca 2 ha vatten

Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden-Tylöskog-Kolmården (23)

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Geovetenskap	Naturbetesmark	Flora
Topogent kärr		

Värdetext: Representativ naturbetesmark med lång kontinuitet och bitvis art- och individrika växtsamhällen med arter som smörboll, kattfot, slättergubbe och stagg. Det topogena kärret i Hamra tärn/Lövsjökärret är representativt för det naturgeografiska området och har botaniska värden.

Huvudkriterier: A, C, D.

Stödskriterier: 1, 2, 5, 6, 9

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzonen bör ej utföras.

Säkerställande: Stora delar (103 ha) av Skåleområdet utgör naturreservat. Naturreservatet Viken (23 ha) återfinns i områdets västra del. Gropadal (3,4 ha) har avsatts som biotopskydd av Skogsstyrelsen, vilket är länets enda lokal för liten havstulpanlav *Thelotrema suecicum*. En fornborg på Jättaberget är skyddad enligt fornminneslagen. I riksintresseområdet återfinns tre Natura 2000-områden, Norra Nyckelhult (10 ha), Skåle (12 ha) och Viken (20 ha).

Områdets huvuddrag: En mer än 30 km lång förkastning i riktning V-O och med en märkbar språnghöjd av upp till ca 130 m bildar de ovanligt raka sydstränderna i sjöarna Tisaren och Sottern, i Nyköpingsåns övre del. Mest markant är förkastningen vid Tisaren. Flera markanta sprickdalar, en del diabasfyllda, skär vinkelrätt genom branten. Snårsjödalen i områdets västra del når ända ner till förkastningens botten.

Vid Skåle i östra delen sammanstrålar flera sprickdalar och bildar en rundad sänka nära Tisarens östra ände. I sänkans botten, som är uppodlad, finns ett flackt ravinsystem, bildat av bäckar från de sammanstrålande sprickdalarna. En sida bildas här av en markant bergbrant med rasmassor, delvis efter tidigare gruvverksamhet. Vid Skåle finns sandstränder och vandringsleder med fina utsiktspunkter. Skidspår, enkla backar och en raststuga finns vid Bygget.

Byn Norra Nyckelhult ligger i lidläge på en mäktig drumlin. Området domineras av barrskogar av olika typ. Kring Norra Nyckelhult finns olika typer av ädellövpräglade bestånd med en rik lundflora. Kring Norra Nyckelhult ligger ett representativt och välbevarat odlingslandskap med naturbetesmarker som utgörs av blandlövhagar. Björk och fågelbär dominerar trädskiktet. Vanliga vegetationstyper är rödvenäng, högörtäng, rödvenhed och gräs/lågstarräng. Växtsamhällena är bitvis art- och individrika, och bland de hävdgynnade arterna växer stagg, kattfot, smörboll, slättergubbe och sommarfibbla.

Även vid Skåle finns inslag av lövträd och en rad olika vegetationstyper, bl a klipp- och torrängsvegetation på klipphyllor och i talusslutningar samt medelrikkärr i ravinbotten. I en av sprickdalarna växer ormbunken uddbräken. Både N Nyckelhult och framför allt Skåle hyser också en intressant fauna, vid Nyckelhult bl a en rik fjärilfauna med nattflyn knutna till ek, vid Skåle flera exklusiva landsnäckor, mångfotingar och spindlar, samt större vattensalamander. Höjderna kring Skåle är också säkra lokaler för nattskärna och i området häckar fiskgjuse.

I naturreservatet Viken är marken kalkpåverkad och här finns en artrik funga av framför allt kalkgynnade marksvampar som bitter taggsvamp *Sarcodon fennicus* och blek fingersvamp *Ramaria mairei*.

I den lilla, men markanta sprickdalen Gropadal, i områdets mellersta del finns ängsgranskog med intressant flora med oceaniska inslag - bl a länets enda kända lokal för liten havstulpanlav *Thelotrema suecicum*.

Det topogena kärret i Hamra tärn/Lövsjökärret är representativt för det naturgeografiska området och har botaniska värden.

Anmärkningar: Delobjekt ingår i naturvårdsöversikt (82:110, II+III, 3b), (82:111, III, 2a), (82:113, III, 3b), (82:114, III, 3a), (61:48, III, 3b), (61:49, III, 3b), (61:50, III, 3b), (61:51, III, 3a), (61:52, II+III, 3b), (61:53, III, 3a). I ÄoHI ingår objektet 82:46. VMI-ID 09F8D01. Delar av området ingår i Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004. Natura 2000-områden, id: SE0240157, SE0240145, SE0240111.

Referenser: Adlerz E, 1907: Bladmossflora för Sveriges lågland med särskilt avseende på arternas utbredning inom Närke, (Örebro)

Bergdahl A, 1933: Strövtåg kring Hallsberg, (Örebro)

Bergdahl A, 1943: Diabasgångar och gångdalar i trakten av Tisaren, GFF 65

Bergdahl A, 1943: Från naturlandskapet kring Tisaren, Örebro läns naturskyddsför Årsskrift

Bergdahl A, 1953: Israndbildningar i östra Syd- och Mellansverige, Medd Lunds Univ Geogr Inst, Avh XXIII

- Bergdahl A, 1961: Det glaciala landskapet, Kumlabygden I
- Bergsten K-E, 1943: Isälvsfält kring norra Vättern, Medd Lunds Univ Geogr Inst VII
- Dalhielm P G, 1985: Kärlväxter i Hallsbergs socken, Sv Bot Tidskr 79
- Ekholm E & Hallin G, 1980: Översiktlig naturinventering av Hallsbergs kommun, Länsstyrelsen Örebro län.
- Hallin G, 1978: Skåleområdet - Översiktlig naturinventering inför planerad reservatbildning, Länsstyrelsen Örebro län(stencil)
- Hartman C, 1864: Spridda bidrag till Nerikes Naturalhistoria, (Örebro)
- Hartman C, 1875: Berättelse om bryologiska forskningar i Nerike under år 1874, Öfv Kongl Vetenskapsak Förhandl 1875 No 3
- Hellbom P J, 1872: Svensk lafflora, (Örebro)
- Hultén, E., 1971: Atlas över växternas utbredning i Norden.
- Lohmander H, 1955: Faunistiskt fältarbete 1954, Göteb Mus Årstryck
- Sernander R, 1914: Svenska botaniska föreningen - Exkursionen till södra Närke juli 1913, Sv Bot Tidskr 8
- Stenberg S, 1954: Lövängsrester i Sydnärke, Örebro läns naturskyddsför Årsskrift
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1995: Inventering av ängs- och hagmarker i Örebro län, södra delen. Publ.nr. 1995:14.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1998: Våtmarker i Örebro län, södra delen. Publ.nr. 1998:8.
- Jordbruksverket. Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004, www.sjv.se/tuva.